VICTORY

విక్టరీ

విశ్వదర్శనం

నండూరి రామమోహన రావు

విశ్వదర్శనం

పాశ్చాత్య చింతన

వెల : **400 - 00**

అధ్యాయసూచిక

ముందుమాట

1. ఉపోద్ఘాతం 9
2. గ్రీకుల పూర్వరంగం 19
3. తొలి గ్రీకు తత్వవేత్త థేలీస్ 28
4. థేలీస్ శిష్య ప్రశిష్యులు 35
5. భావవాద పితామహుడు పితాగరస్ 43
6. నిరంతర పరివర్తనవాది హెరాక్లిటస్ 51
7. పారభౌతిక తాత్వికుడు పార్మెనిడీస్ 57
8. బహుసత్తావాదులు : ఎంపిడోక్లీస్, అనగ్జాగరస్ 65
9. డెమొక్రటిస్ అణువాదం 71
10. సోఫిస్టుల వాద బ్రహ్మోపాసన 76
11. సోక్రటీస్ ఉజ్వల జీవితగాథ 85
12. స్వాప్నిక సమ్రాట్టు, ఆదర్శవాది ప్లేటో 99
13. సజీవ విజ్ఞాన సర్వస్వం అరిస్టాటిల్ 123
14. అపర చార్వాకుడు ఎపిక్యురస్ 152
15. స్థితప్రజ్ఞులైన స్టాయిక్ తాత్వికులు 160
16. మధ్యయుగాల నుంచి నవీనయుగానికి 169
17. ఆధునిక యుగ వైతాళికుడు బేకన్ 174
18. హాబ్స్ ఊహించిన (ప్రా)కృతయుగం 182
19. తర్కం ద్వారా దేవుడిని నిరూపించిన దె కార్త్ 190
20. ఉదాత్త జీవితం గడిపిన స్పినోజా 199
21. జగమంతా శక్తి స్వరూపంగా దర్శించిన లైబ్నిజ్ 211
22. అనుభూతివాది జాన్‌లాక్ 220
23. "జగమే మాయా" - బిషప్ బెర్క్లీ 234
24. అతనికంటె ఘనుడు డేవిడ్ హ్యూమ్ 243
25. రొమాంటిక్ వాద ప్రవక్త రూసో 250
26. వోల్టేర్ రగిలించిన భావ విప్లవ జ్వాల 260
27. కాంట్ తాత్విక విప్లవం 269
28. జటిలత్వానికి పరాకాష్ట హెగెల్ 302
29. నిరాశావాది షోపెన్‌హావర్ 320
30. జిగీషావాది నీషే 335
31. అస్తిత్వవాద పితామహుడు కీర్క్‌గార్డ్ 346
32. కమ్యూనిస్టు ప్రవక్త కారల్‌మార్క్స్ 354
33. ప్రాగ్మాటిజం ప్రవక్త విలియం జేమ్స్ 386
34. చైతన్యప్రవంతి వాది బెర్గ్‌సన్ 396
35. బెర్ట్రాండ్ రస్సెల్ 417
36. అస్తిత్వవాది జీన్ పాల్ సార్త్ర 436

తాత్విక పద పట్టిక 461

ఆధార గ్రంథావళి 466

పుట్టపర్తి నారాయణాచార్యుల వారి అభిప్రాయం 467

ముందుమాట

ప్రాచ్య, పాశ్చాత్య విభేదం లేకుండా తత్వశాస్త్రంపట్ల నాకు కల అభిరుచి, ఆసక్తి ఈ రచనకు ప్రేరణ.

చాలా ఏళ్లనాటి సంగతి. బహుశా 1950-51 నాటి విషయం. బెర్ట్రాండ్ రస్సెల్ వ్రాసిన "హిస్టరీ ఆఫ్ వెస్టర్న్ ఫిలాసఫీ" చదివాను. ఆ పద్ధతిలో అంత సరళంగా తెలుగులో పాశ్చాత్య తత్వ సిద్ధాంతాలనే కాక, భారతీయ దర్శనాలను కూడా వ్రాయాలని ఒక ఉబలాటం మనసు లోపలి పొరలలో దోబూచులాడింది.

అయితే, అది ఉబలాటపడినంత తేలిక కాదని తెలుసు. తత్వశాస్త్రం జటిలమైనది. కాగా, పాశ్చాత్య తత్వశాస్త్రం మరీ కొరకరాని కొయ్య. ఎంత అర్థమైనా, అర్థం కావలసింది ఇంకా మిగిలే వుంటుంది. అది అలా వుంచి, అర్థమైనదాన్ని తెలుగులో వివరించడానికి భాషపై ఎంతో ప్రభుత్వం కావాలి. దాన్ని చివరి వరకు కొనసాగించడానికి ఎంతో ఓర్పు, పట్టుదల కావాలి. అందుచేత ఆ ఉబలాటంతో చెలగాటం అలా మనసు లోపల పొరలలోనే మణిగి పోయింది.

అలా కొన్ని దశాబ్దాలు దొర్లిపోయిన తర్వాత విశ్వరూపం, నరావతారం రచనల అనుభవం పిదప, తత్వశాస్త్ర రచన మీదికి మనసు మళ్లీ మళ్లింది. మొదటి నుంచివున్న వేపకాయంత వేదాంతం ప్రేరణగా ఈ రచనకు ఉపక్రమించాను. వృత్తి గత కారణాలవల్ల ఒకేసారి గ్రంథం రచన నావల్ల కాగల పని కాదు కనుక, పూర్వపు సైన్సు గ్రంథాలవలెనే "విశ్వదర్శనం" అని పేరు పెట్టిన ఈ తత్వశాస్త్ర రచన కూడా సీరియల్‌గానే మొదలు పెట్టాను. మధ్య మధ్య అనివార్య, సుదీర్ఘ అంతరాయాలతో 1980 చివరి నుంచి 1987 మార్చి వరకు ఆరేళ్లకు పైగా ఆంధ్రజ్యోతి వారపత్రికలో ధారావాహికంగా రచన సాగింది మరికొన్ని అనివార్య కారణాలవల్ల ఇప్పటికిగాని అది పుస్తక రూపంలో వెలుగు చూడడం తటస్థించలేదు.

ఈ రచనకు "విశ్వదర్శనం" అని పేరు పెట్టడానికి కారణం దీని తర్వాత వచ్చే ఉపోద్ఘాతంలో వివరించాను. ప్రాచ్య, పాశ్చాత్య దర్శనాలు రెండింటిని రెండు భాగాలుగా వ్రాయాలన్నది నా కోరిక. మరి ఈ రెండింటిలో మొదటిదిగా పాశ్చాత్య తత్వ శాస్త్రాన్నే ఎందుకు ఎంచుకున్నానంటే, ఏదో ఒక దానితో మొదలు పెట్టాలి కనుక అని తప్ప వేరే సమాధానం లేదు. ఆ మొదలు పెట్టేది భారతీయ తత్వ శాస్త్రాలతోనే మొదలు పెట్టవచ్చు కదా అంటే, నిజమే కాని, ఒక మాట : భారతీయ దర్శనాలపై-ఉపనిషత్తులు, షడ్దర్శనాలు, భగవద్గీత, శంకరాద్వైతం ఇత్యాదులపై-తెలుగులో అసంఖ్యాకంగా గ్రంథాలున్నాయి. కాగా,

పాశ్చాత్య తత్వశాస్త్రంపై చాలా కొద్దిగానే తెలుగు రచనలున్నాయి. కీర్తిశేషులు శ్రీ గోపీచంద్, శ్రీ జి.వి. కృష్ణారావు మొదలైన వారు వివిధ పాశ్చాత్య దార్శనికులపై వ్రాశారు గాని, అటు గ్రీకు తత్వవేత్తల నుంచి ఇటు జీన్ పాల్ సార్త్ర వరకు ప్రధాన పాశ్చాత్య దార్శనికుల గురించి ఎవరూ ఒకే గ్రంథంలో వ్రాసినట్టు లేదు. అందువల్ల ముందుగా పాశ్చాత్య తత్వ విభాగం పూర్తిచేయడం మంచిదని ఎంచి, అందుకు ఉపక్రమించడం జరిగింది.

ఒక ధర్మ సందేహం రావచ్చు. మన తత్వశాస్త్రం ప్రపంచంలో కల్లా గొప్పది కదా, మన దర్శనాల కంటె పాశ్చాత్య దర్శనాలు పొడిచేసింది ఏమి వుంది; అదీ కాక, తెలుగువారు పాశ్చాత్యతత్వశాస్త్రం గురించి తెలుసుకోవలసిన అవసరం వుందా, తెలియ జెప్పవలసిన అవసరం వుందా అని కొందరు అడగవచ్చు. అయితే, ఒకటి గమనించాలి–భారతీయ దర్శనాలు గొప్పవే. అంతమాత్రాన పాశ్చాత్య తత్వశాస్త్రాన్ని తక్కువ చేయడం తెలివి తక్కువ. జిజ్ఞాసువులకు భారతీయ దర్శనాలు ఎంత ఆసక్తి కలిగిస్తాయో, పాశ్చాత్య సిద్ధాంతాలు కూడా అంతే ఆసక్తి కలిగిస్తాయి. వాటివలె వీటిని కూడా పరిచయం చేసుకోవడం, వీలైతే అధ్యయనం చేయడం అవసరం.

అదీకాక, ఈ రోజున ప్రపంచాన్ని అమితంగా ప్రభావితం చేస్తున్నవి– పాశ్చాత్య సంస్కృతి, పాశ్చాత్య నాగరికత. ఈనాడు పాశ్చాత్య నాగరికత వాసన కూడా తగలకుండా తలుపులు, కిటికీలు బిడాయించుకుని కూర్చోగల దేశం ప్రపంచంలో లేదు. అది అసాధ్యం, అవాంచనీయం కూడా. ఇది అన్ని దేశాలకు వలె ఇండియాకు కూడా వర్తిస్తుంది.

మరి, ఇంతగా మనల్ని ప్రభావితులను చేస్తున్న పాశ్చాత్య సంస్కృతీ సభ్యతా, నాగరికతల మూల బీజాలు ఎక్కడ వున్నాయి? వారి తాత్విక చింతనలో వున్నాయి. వారి తాత్విక చింతననుంచే వారి జీవన దృక్పథం, వారి సాంఘిక, ఆర్థిక, రాజకీయ, కళా, సాంస్కృతిక వ్యవస్థలన్నీ పుట్టుకు వచ్చాయి. అసలు ఆధునిక విజ్ఞన శాస్త్రాల పునాదులే పాశ్చాత్య తత్వచింతనలో వున్నాయి. అందుచేత దాన్ని గురించి కొద్దిగానో, గొప్పగానో తెలుసుకోవడం అవసరం, అభిలషణీయం.

మరొక విషయం : ప్రాచ్య, పాశ్చాత్య తత్వచింతనలలో మౌలిక భేదాలున్న మాట నిజమే. కాని కొన్ని పోలికలు కూడా వున్నాయి. వీటిని ప్లేటో, కాంట్, హెగెల్, షోపెన్‌హూవర్ మొదలైన వారి తత్వ సిద్దాంతాలలో చూడవచ్చు. ఆ పోలికలను చూచాయగా, సందర్భాను సారంగా ఈ గ్రంథంలో అక్కడక్కడ ఉటంకించడం జరిగింది. సహృదయులకు ఇది ఆసక్తి కలిగిస్తుందని ఆశిస్తున్నాను.

మన దర్శనాలు అర్థమైనంత సులభంగా పాశ్చాత్యుల సిద్ధాంతాలు అర్థం కావని, అంత బుర్ర బద్దలు కొట్టుకుని పాశ్చాత్యుల ఫిలాసఫీ చదవకపోతేనేం అనే వారున్నారు.

నిజమే. ఫిలాసఫీ చదవకపోయినా పరవాలేదు. ఏది చదవకపోయినా పరవాలేదు. ఫిలాసఫీ పట్ల ఆసక్తి కలవారికోసం, లేని వారికి ఆసక్తి కలిగించడంకోసం ఈ రచన ఉద్దిష్టమైంది. ఇక విషయ జాటిల్యం అంటారా? లోకంలో ఏది జటిలం కాదు? జువాలజీ, బోటనీ, మెడిసిన్, ఫిజిక్సు, కెమిస్ట్రీ, గణితం, ఎకనామక్సు-ఏ శాస్త్రమైనా తీసుకోండి. జటిలంగా వుందనుకుంటే జటిలమే. అలాగని ఆ శాస్త్రాలను అధ్యయనం చేయకుండా వుండలేము కదా? ఆ మాటకు వస్తే కవిత్వం కూడా జటిలమే తెలుగులో ప్రాచీన కావ్యాలేకాదు, ఆధునిక కవిత్వం కూడా అయోమయమేనని భయపడి ఓ నమస్కారం పడేసేవారు ఎందరో వున్నారు. చాలామందికి తెలుగు సినిమాలు, వాటికోసం వ్రాసే నవలలు తప్ప ఏవైనా జటిలంగానే వుంటాయి. అలాకాక అభిరుచి, ఆసక్తి వుంటే ఏదైనా సులభంగాను, అవి లేకపోతే ఏదైనా గహనంగాను వుంటుంది.

అయితే, ఫిలాసఫీలో అసలే గహనత లేదని కాదు. చాలామంది ఫిలాసఫర్లు, ఫిలాసఫీ వ్యాఖ్యాతలు, తాము చెప్పదలచినదాన్ని సరళంగా చెప్పడం కుదరకనే కఠినంగా చెబుతారు. అన్ని శాస్త్రాలకువలె తత్వశాస్త్రానికి కూడా ఒక పరిభాష వుంది. ఆ విషయాన్ని ఆ పరిభాషలోనే చెప్పాలి. దానికితోడు ప్రతి తత్వవేత్త తనకోసం ఒక ప్రత్యేక పరిభాషను నిర్మించుకుంటాడు. దానితో సామాన్య విషయం కూడా జటిలంగా తయారవుతుంది.

ఒక్కొక్క తత్వసిద్ధాంతాన్ని ఎంత తన్నుకున్నా సులభంగా చెప్పడం కుదరదు. ఐన్‌స్టయిన్ సాపేక్ష సిద్ధాంతాన్నిగాని, లేదా క్వాంటమ్ మెకానిక్స్‌లాంటి సిద్ధాంతాలనుగాని గహనమైన గణిత సూత్రాలలో తప్ప చెప్పడం కుదరదు. అవి మన సాధారణోహలకు, మానసిక దృశ్య చిత్రణకు అందవు. కొన్ని తత్వ సిద్ధాంతాలు కూడా అంతే. వాటిని క్లిష్ట పరిభాషలోతప్ప చెప్పడం కుదరదు. ఆ క్లిష్టతను తొలగించి, లేదా తగ్గించి చెబితే– సైన్సులలోవలెనే ఫిలాసఫీలో కూడా – అసలు సిద్ధాంతానికి అపచారం కలగవచ్చు కూడా.

అయినా, సాధారణ పాఠకులకు తత్వశాస్త్రాన్ని పరిచయం చేయాలన్నా, దానిపై ఆసక్తి కలిగించాలన్నా, పరిభాషా జటిలత్వాన్ని తగ్గించే చెప్పవలసి ఉంటుంది అక్కడికీ ఈ రచన అక్కడక్కడ నారికేళపాకంవలె ఉన్నదనిపించే ఘట్టాలు లేకపోలేదు.

ఫిలాసఫీపట్ల చాలామందికి అపోహలు, అదంతా చాదస్తమనే చిన్నచూపు వున్నందు వల్ల. ఈ రచనను సమర్థించుకుంటూ అపాలజెటిక్‌గా ఈ ముక్కలు వ్రాయవలసి వస్తున్నది. కొందరి దృష్టిలో సైన్సులు గొప్పవి. అందులోను ఫిజికల్ సైన్సులు. విశ్వరహస్యాన్ని, ప్రపంచ సత్యాన్ని సైన్సులు పూర్తిగా ఆవిష్కరించగలవని, తక్కినవన్నీ దండుగ అని, మనిషికి సైంటిఫిక్ దృక్పథం వుంటే చాలునని కొందరు నమ్ముతారు. ఇది పొరపాటు. సైన్సులు అవసరమే. సైంటిఫిక్ దృక్పథం అవసరమే. కాని, సత్యావిష్కారానికి సైన్సు ఒక్కటే సాధనం కాదు, అదొక్కటే చాలదు. సైన్సుకు అందని ప్రపంచం, సైన్సు అర్థం చెప్పలేని ప్రపంచం ఎంతో వున్నది.

ఉదాహరణకు సైన్సుకు విలువలతో సంబంధం లేదు. యథార్థాన్ని, అంటే వాస్తవంగా వున్నదాన్ని పరిశీలించి సైన్సు వర్ణిస్తుంది. విలువలు (Values) దాని పరిధిలోకి రావు. విలువలకు సంబంధించినంతవరకు అది తటస్థంగా వుండిపోతుంది. ఏది మంచి, ఏది చెడు; ఏది నీతి, ఏది కాదు; ఏది కర్తవ్యం. ఏది కాదు; ఏది రమణీయం, ఏది కాదు; ఏది ప్రేమాస్పదం, ఏది కాదు? మొదలైన విలువల నిర్ణయం (Value judgements) తో సైన్సుకు ప్రమేయం లేదు. అలాగే మానవోద్రేకాలు, ఆవేశాలు, అనుభూతులు కూడా. వాటిని సైంటిఫిక్‌గా విశ్లేషించడానికి వీలున్నది. అయినా, విశ్లేషణకు అందని విశేషం వాటితో ఎంతైనా వున్నది. అది వైయక్తికమైన విలువలపై ఆధారపడిన విశేషం.

ఉదాహరణకి– ఒక గొప్ప గాయకుని గానం వింటాము. గానం అంటే ఒకానొక క్రమంలో అమరిన ఆహ్లాదకరమైన ధ్వనుల సముదాయం. దాన్ని శాస్త్రజ్ఞుడు విశ్లేషించి, రకరకాల ఫ్రీక్వెన్సీలు, దీర్ఘతలు కలిగిన ధ్వని తరంగాలుగా తేలుస్తాడు. కాని, మనకు ఆహ్లాదం కలిగించే శక్తి ఆ వాయుతరంగాలకు ఎలా వచ్చిందో అతడు చెప్పలేడు. అవే వాయుతరంగాలు ఆ సంగీత సంప్రదాయంతో పరిచయం లేనివాడి చెవికి సోకినప్పుడు అతడికి ఆహ్లాదం కలిగించలేకపోవచ్చు. అంటే ఆహ్లాదకారక గుణం వస్తుగతం కాక వ్యక్తిగతమైన దన్నమాట. దాన్ని సైన్సు విశ్లేషించి చూడలేదు.

అలాగే ఒక జోక్ – హాస్యోక్తి – విన్నప్పుడు మనకు నవ్వు కలుగుతుంది. శాస్త్రజ్ఞుడు దాన్ని విశ్లేషించి ఏయే కండరాల కదలికవల్ల నవ్వు కలిగిందో చెబుతాడు. కృత్రిమంగా అవే కండరాలను అదే పద్ధతిలో కదిలించి నవ్వు పుట్టించగలడు కూడా. కాని, ఆ నవ్వు వేరు, హాస్యోక్తి విన్నప్పుడు మనలో కలిగిన భావాలు పుట్టించే నవ్వు వేరు. ఈ రెండవరకం నవ్వు (హాస్యోక్తి వల్ల పుట్టేది) సైన్సుకు ప్రమేయంలేని నవ్వు వేరు. ఈ రెండవరకం నవ్వు (హాస్యోక్తి వల్ల పుట్టేది) సైన్సుకు ప్రమేయంలేని నవ్వు. హాస్యోక్తివల్ల ఎందుకు నవ్వు కలిగిందో తెలుసుకొనడానికి హాస్యోక్తిని విశ్లేషించడం మొదలు పెడితే, విశ్లేషణ మిగులుతుందితప్ప హాస్యం మిగలదు– గులాబీపువ్వులో అందం ఎక్కడున్నదో కనుగొనడానికి రేకులన్నీ తుంపిచూస్తే రేకులు మిగిలి అందం మిగలనట్టు.

రామణీయకం సైన్సు పరిధిలోకి రానట్టే నైతికత్వం (Morality) కూడా రాదు. ఏది మంచి, ఏది చెడు అనేది సైన్సు చెప్పలేదు. అది "వేల్యూ జడ్జిమెంటు"కు సంబంధించింది. ఉదాహరణకు అణ్వస్త్ర ప్రయోగంవల్ల జరిగే విధ్వంసాన్ని సైన్సు వర్ణించగలదు కాని, ఆ విధ్వంసం మంచి, చెడులను గురించి చెప్పలేదు. అణ్వస్త్ర విస్ఫోటనంవల్ల కలిగే భౌతికమైన మార్పులతోనే సైన్సుకు ప్రమేయం తప్ప అది అసలు విధ్వంసం అవునో కాదో కూడా చెప్పదు. అలాగే మిగిలిన విలువల నిర్ణయం కూడా.

అందుచేతనే సైన్సు మానవాళికి, మానవ జీవితానికి ఎంత ముఖ్యమైనదైన అదొక్కటే పరమార్థం కాదు. తత్వశాస్త్రం అలా కాదు. సైన్సుల సహాయం తీసుకుంటుంది. సైన్సులలో వస్తున్న కొత్త కొత్త మార్పులను పరిగణనలోకి తీసుకొని తన వాదానికి ఉపయోగించుకుంటుంది. అయితే, కేవలం భౌతికశాస్త్రాలతోనే తత్వశాస్త్రం ఆగిపోదు. భౌతిక విశ్వంతో పాటు మొత్తం మానవజీవిత వ్యాపారమంతటిని తన పరిధిలోకి తెచ్చుకుని సర్వసమగ్రమైన సిద్ధాంత సౌధాన్ని నిర్మించడానికి ప్రయత్నిస్తుంది. మానవ జీవితానికి సంబంధించిన సకల వ్యాసంగాలను తీసుకుని సమన్వయం చేయడానికి, ఆ సమన్వయంలోనుంచి సత్యాన్ని ఆవిష్కరించడానికి ప్రయత్నిస్తుంది.

తత్వశాస్త్రాన్ని శాస్త్రాలకు రాణి (Queen of sciences) అని, దాని పరిధిలోకి రాని సైన్సుగాని, ఏ ఇతర మానవ వ్యాసంగంగాని లేదని పండితులు చెబుతారు. అయితే పాశ్చాత్య తత్వశాస్త్రంలో ముఖ్యమైన విభాగాలు కొన్ని వున్నాయి. ఒకటి–లాజిక్ (తర్కం), రెండు–మెటఫిజిక్స్ (పారభౌతికశాస్త్రం), మూడు– ఎపిస్టెమాలజీ (జ్ఞానమీమాంస), నాలుగు– ఎథిక్స్ (నీతిశాస్త్రం), అయిదు– ఈస్తటిక్స్ (రామణీయక మీమాంస, లేదా అలంకారశాస్త్రం), ఆరు–సైకాలజీ (మనస్తత్వ శాస్త్రం), ఏడు– పోలిటిక్స్ (రాజనీతిశాస్త్రం), ఎనిమిది – హిస్టరీ (చరిత్ర). ఇవన్నీ దేనికవే ముఖ్యమైనవి. అయినా, ఆసక్తి కారకగుణంరీత్యా, ప్రాధాన్యంరీత్యా ఈ గ్రంథంలో మెటఫిజిక్సును, ఎపిస్టెమాజీలని ఎక్కువగా స్పృశించడం జరిగింది. అయితే మిగిలిన విభాగాలు కూడా సందర్భానుసారంగా ప్రస్తావనకు వస్తూనే వుంటాయి.

మెటఫిజిక్స్ (పారభౌతికశాస్త్రం) అంటే ఇంద్రియగోచరమవుతున్న భౌతిక విశ్వానికి ఆధారభూతంగా, దానికి అతీతంగా వున్న పరమ సత్యాన్ని కనుగొనడానికి ప్రయత్నిస్తూ వివేచన చేసే శాస్త్రం. ఎపిస్టెమాలజీ (జ్ఞానశాస్త్రం) అంటే ప్రపంచాన్నిగురించిన జ్ఞానం (Knowledge) మనకు ఏ విధంగా కలుగుతున్నదో వివేచించే శాస్త్రం. పాశ్చాత్య తత్వశాస్త్రంలో ఇవే ముఖ్యమైనవి, ఎక్కువ ఆసక్తికరమైనవి.

ప్రముఖ గణిత– భౌతిక శాస్త్రవేత్త సర్ జేమ్స్ జీన్స్ వైజ్ఞానిక తత్వవేత్త (సైంటిఫిక్ ఫిలాసఫర్) కూడా. ఆయన తన ఫిజిక్స్ అండ్ ఫిలాసఫీ అనే గ్రంథంలోని ఒక విభాగంలో యాథార్థ్యాన్ని (Reality) లోతైన నదీప్రవాహంతో పోల్చాడు. మనకు ఇంద్రియగోచరమయ్యే ఈ భౌతిక ప్రపంచం ఆ నదీ ప్రవాహపు ఉపరితలం వంటిది. మనకు కనబడేది, తెలిసేది ఉపరితలం మాత్రమే. పైనుంచి చూస్తే దాని అడుగున ఏమివున్నదో తెలియదు. ప్రవాహం అడుగున జరిగే సంఘటనల కారణంగా ఉపరితలంమీదికి బుడగలు వస్తూవుంటాయి, పోతూవుంటాయి. నీరు సుడులు తిరుగుతుంది. ఇంకా రకరకాలుగా ఉపరితలం మారుతూ వుంటుంది. ఉపరితలం అడుగున ఏమి జరుగుతున్నదో అనుమాన ప్రమాణం (inference) ద్వారా ఊహించవలసిందేతప్ప ఒడ్డునుంచి ప్రత్యక్షంగా చూడలేము. ఆ విధంగా అనుమాన ప్రమాణం ద్వారా యాథార్థ్యాన్ని కనుగొనడానికి ప్రయత్నించే ఒక సాధనం సైన్సు.

మరొక సాధనం ఫిలాసఫీ. మొత్తంమీద ఫిజిసిస్టువలె మెటఫిజిసిస్టు కూడా ఇంద్రియ గోచరమయ్యే నది ఉపరితలం మాత్రమే అసలు ప్రపంచమని, అది తప్ప మరేమీ లేదని, ఉపరితలమే మొత్తం సత్యమని అంగీకరించడు. నిజానికి, ఉపరితలం కంటె దాని అడుగు భాగమే ఎక్కువ యథార్థమని ఉభయులు భావిస్తారు. ఈ భావన నుంచే ఫిలాసఫీ అంతా– అది భారతీయ వేదాంతమైనా, పాశ్చాత్య తత్వశాస్త్రమైనా– వచ్చింది. అందుచేతనే ఫిలాసఫీ పరమ లక్ష్యం "అంతిమ సత్యాన్వేషణ" అయింది.

"విశ్వదర్శనం" రచనా ప్రణాళికను గురించి రెండు ముక్కలు : పాశ్చాత్య తత్వశాస్త్రానికి ఆద్యుడుగా థేలీస్ (Thales) ను పేర్కొంటారు. అతనితో మొదలు పెట్టి సోక్రటీస్, ప్లేటో, అరిస్టాటిల్ వంటి ప్రాచీనయుగ తత్వవేత్తలను గురించి, దెకార్త్, స్పినోజా, లైబ్నిజ్, కాంట్, హెగెల్ మొదలైన ఆధునిక యుగ తత్వవేత్తలను గురించి వ్రాస్తూ అస్తిత్వవాది జీన్ పాల్ సార్త్రతో ఈ గ్రంథం ముగించాను. గ్రంథ విస్తరణ భీతివల్ల కొందరు ప్రముఖతత్వవేత్తలను– ఫిక్టే, స్పెన్సర్, కామ్టే మొదలైన వారిని, వైట్‌హెడ్, విట్‌జెన్‌స్టయిన్ వంటి వారిని, ఫ్రాయిడ్, యాడ్లర్, యూంగ్ వంటి మనస్తత్వ శాస్త్రజ్ఞులను, అస్తిత్వావానికి చెందిన హైడెగ్గర్, కామూ మొదలైనవారిని, శాంతాయన, డ్యూయీ వంటి అమెరికన్ తత్వవేత్తలను పలువురిని వదలి వేయక తప్పలేదు. వారిని గురించి కూడా వ్రాస్తే గ్రంథం చాలా విస్తరిస్తుంది. అయినా, పాశ్చాత్య చింతనా ప్రపంచాన్ని ప్రభావితం చేసిన ప్రముఖులందరిని (ఇద్దరు ముగ్గురు మినహా) పరిచయం చేయగలిగాననే! అనుకుంటున్నాను.

పాశ్చాత్య తత్వవేత్తల సిద్ధాంతాలతో తెలుగు పాఠకులకు ప్రథమ పరిచయం కలిగించడం మాత్రమే ఈ రచన ఉద్దేశం. అందుచేత ఆయా సిద్ధాంతాలను సంగ్రహంగా, తలస్పర్శిగా మాత్రమే వివరించడం జరిగింది తప్ప కూలంకషంగా కాదు. అలా విస్తృతంగా వ్రాస్తే తిరిగి ఈ గ్రంథం ఇంతకు ఇంత అయివుండేది. అలాగే ఆయా సిద్ధాంతాల పరామర్శ తోనే సరిపుచ్చాను తప్ప, తులనాత్మక పరిశీలనలోకి, విమర్శాత్మక సమీక్షలోనికి పోలేదు. అలాచేస్తే అదికూడా గ్రంథాన్ని పెంచేది. ఇవన్నీ సాధ్యంకాక ఆయా సిద్ధాంతాల ముఖ పరిచయం అనే పరిమిత లక్ష్యంతోనే గ్రంథ రచన చేశాను.

కేవలం తాత్విక సిద్ధాంతాలను మాత్రమే వివరిస్తే అది అంత ఆసక్తి కరంగా వుండ దేమోనని ఆయా తత్వవేత్తల జీవిత కథలను కూడా ఇందులో సంగ్రహంగా పొందుపరచాను. సాధారణంగా తత్వవేత్త జీవిత ప్రభావం అతని సిద్ధాంతం మీద వుంటుందని అంటారు. అందువల్ల ఆ రెండింటిని కలగలిపి ఇవ్వడానికి ఈ రచనలో ప్రయత్నించాను. దీనివల్ల ఈ గ్రంథం పఠనీయత (redability) పెరిగిందని ఆశపడుతున్నాను.

ఈ గ్రంథం రచనకు ఆధారంగా నేను తీసుకున్న వివిధ పుస్తకాల పట్టికను గ్రంథాంతంలో ఇచ్చాను. ఇందులో క్లుప్తంగా వ్రాసిన ఆయా తత్వవేత్తల సిద్ధాంతాలను మరికొంత వివరంగా తెలుసుకోగోరినవారు ఆ పుస్తకాలను చదువుకోవచ్చు.

- నండూరి రామమోహనరావు

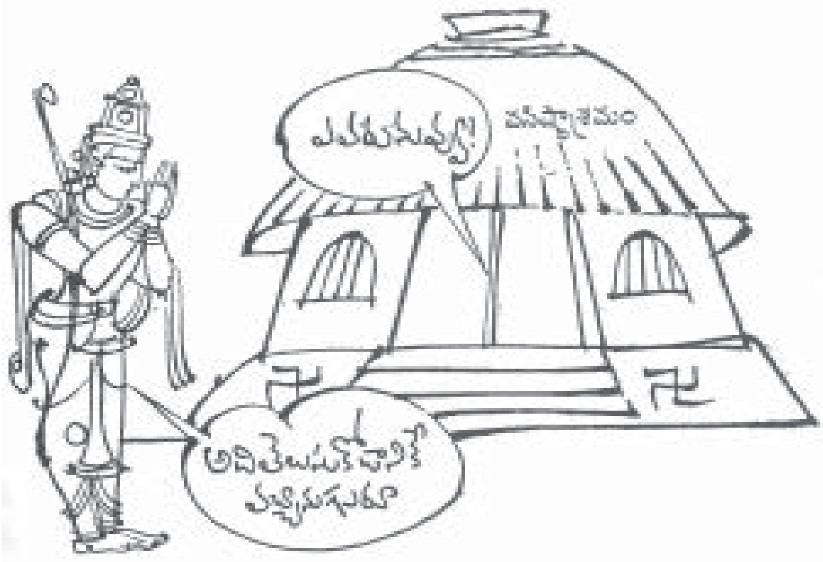

1

ఉపోద్ఘాతం

శ్రీరాముడు నూనూగు మీసాల నూత్న యౌవనంలో వున్నప్పటి ఉదంతం. ఆయన విద్యాభ్యాసం పూర్తి అయింది. దేశాలన్నీ తిరిగి, పుణ్యక్షేత్రాలన్నీ సేవించుకుని అయోధ్యకు మరలి వచ్చాడు.

మరలి వచ్చిన నాటి నుంచి శ్రీరాముని మనస్సు ఎందుకో చింతాక్రాంతమైపోయింది. ఏ సుఖాలమీదికి మనస్సు పోవడం లేదు. ఏవేవో ఆలోచనలు ముసురుతున్నాయి. ఏదో అశాంతి, అసంతృప్తి ఆయనను నిలవనీయడంలేదు.

రాముడి దిగులుచూసి, తండ్రి దశరథుడికి దిగులు పట్టుకుంది. "ఏమిటి నాయనా! ఎందుకిలా దిగులుగా వున్నావు?" అని అడిగాడు. రాముడు "ఏమీలేదు నాన్నగారూ!" అనడం తప్ప, ఎన్నిసారులు అడిగినా తన చింతా కారణం చెప్పలేదు. దశరథుడికి భయం వేసింది. కులగురువైన వశిష్ఠుడికి కబురు పెట్టాడు. ఆయన వచ్చి రాముడిని సంగతేమిటో చెప్పమని గుచ్చి గుచ్చి అడిగారు. గురువుగారు అడగడంతో రాముడు సమాధానం చెప్పక తప్పలేదు.

ఈ లోకంలో శాశ్వతమైనదేదీ కనిపించడంలేదు. అన్నీ అస్థిరమైనవే. మనుషులు పుడతారు, చనిపోతారు; మళ్లీ పుడతారు, మళ్లీ... ఈ నిరంతర వలయం నుంచి మానవుడికి విముక్తి లేదా? ఈ ప్రపంచం ఎందుకిలా వుంది? ఇదంతా మన మనస్సు కల్పిస్తున్న భ్రమేనా? నిత్యమైనది, సత్యమైనది ఏదీ లేదా?....

తన శిష్యుడి సందేహాలన్నీ విని, వాటిని నివృత్తి చేయడానికి వశిష్ఠుడు పూనుకున్నాడు. ఆయన శ్రీరాముడికి బోధించాడంటూ వాల్మీకి పేరిట ఎవరో వ్రాసిన వేదాంత సిద్ధాంత సంగ్రహం "యోగవాసిష్ఠం" అనే పేరుతో ప్రసిద్ధికెక్కింది.

ధమ్మపదం

కపిలవస్తుపురాధీశుడైన శాక్యవంశపు రాజు శుద్ధోదనుడి ఏకైక పుత్రుడు సిద్ధార్థుడు. అతడు పుట్టినప్పుడే దైవజ్ఞులు హెచ్చరించారు: 'దుఃఖమయ దృశ్యాలేవైనా అతని కంటబడితే విరక్తిచెంది సన్యాసం స్వీకరించే ప్రమాదం కలదు సుమా' అని.

అందుచేత శుద్ధోదనుడు తన కుమారుడికి ఎటువంటి అసహ్య దృశ్యాలు కనబడకుండా జాగ్రత్తగా, భోగభాగ్య విలాసాల మధ్య పెంచాడు. యశోధర అనే అతిలోక రూపవతినిచ్చి వివాహం చేశాడు. సిద్ధార్థునికొక కుమారుడు కలిగాడు కూడా.

శుద్ధోదనుడు ఎంత జాగ్రత్తపడినా, సిద్ధార్థుడికి కొన్ని దుఃఖకారక దృశ్యాలు కంటపడక మానలేదు. ఒకనాడు పురవీథులలో దేహమంతా ముడుతలుపడి నడుం వంగి నడవలేక నడవలేక నడుస్తున్న ఒక వృద్ధుడిని చూశాడు. మరొకసారి భయంకర రోగగ్రస్తుడైన వ్యక్తిని చూశాడు. వేరొకసారి అతనికి బంధుమిత్రుల రోదనల మధ్య శ్మశానానికి వెడుతున్న వ్యక్తి శవం ఎదురైంది. ఆ తర్వాత సర్వసంగ పరిత్యాగియైన ఒక సన్యాసి అతనికి తటస్థపడ్డాడు.

సిద్ధార్థుడు దీర్ఘంగా ఆలోచించాడు. ప్రపంచం అంతా దుఃఖమయంగా కనబడుతున్నది. ఎందువల్ల లోకంలో ఇంతటి దుఃఖం? దీనినుంచి తప్పించుకునే మార్గం లేదా? శాశ్వతానంద సాధనకు, జనన మరణవలయం నుంచి విముక్తికి ఉపాయమే లేదా?

ఈ ప్రశ్నలకు సమాధానాలను అన్వేషించడానికే సిద్ధార్థుడు ఒకనాటి రాత్రి భార్యా పుత్రులను, తండ్రిని, రాజ్యాన్ని, సకల భోగభాగ్యాలను త్యజించి అడవికి వెళ్లిపోయాడు; సన్యసించాడు. కొన్ని సంవత్సరాల దీర్ఘాన్వేషణ తర్వాత అతడికి సత్యస్వరూప సంబుద్ధి కలిగింది. తాను కనుగొన్న సత్యాన్ని లోకానికి చాటడానికై బుద్ధుడైన సిద్ధార్థుడు 45 సంవత్సరాలపాటు దేశాటనంచేస్తూ ధర్మచక్ర ప్రవర్తనం కావిస్తూ తన 80వ ఏట మహా పరినిర్వాణం చెందాడు.

విషాదయోగం

ధర్మక్షేత్రమైన కురుక్షేత్రంలో కౌరవ, పాండవ చతురంగ బలాలు ఎదురెదురుగా మోహరించి వున్నాయి. వాటి మధ్య శ్రీకృష్ణుడు సారథిగా అర్జునుడు రథారూఢుడై వున్నాడు. కౌరవ బలాన్ని తేరి చూడగా, తాతలు, తండ్రులు, గురువులు, సోదరులు, కుమారులు, స్నేహితులు ఎందరో కనబడ్డారు. కేవలం రాజ్యలాభం కోసమని ఇందరు బంధు మిత్రులను సంహరించడమా అనే ధర్మసందేహం అర్జునుడికి కలిగింది. విషాదంతో విహ్వాలుడయ్యాడు. యుద్ధవిముఖుడై ఆయుధాలు కింద పడవేశాడు. అప్పుడు అర్జునుడి విషాదాన్ని పోగొట్టి కర్తవ్యోన్ముఖుడిని చేయడానికి శ్రీకృష్ణుడు గీతోపదేశం చేశాడు.

సోక్రటీస్

గ్రీసు దేశంలో డెల్ఫీ అనేచోట ఒక ఆలయంలో ఒక గణాచారి వుండేది. ఎవరైనా ప్రశ్నలడిగితే అక్కడి దివ్యవాణి (ఆరకిల్) గణాచారి ద్వారా సమాధానాలు చెప్పేది.

ఒకసారి ఏథెన్సు నగర పౌరుడైన సోక్రటీస్ డెల్ఫీ వెళ్ళాడు.

"ఎవరు నీవు? ఏమి కావాలి?" అని దివ్యవాణి గణాచారి ద్వారా ప్రశ్నించింది.

"నేను సోక్రటీస్‌ను, నాకు తెలిసింది ఒక్కటే - నాకు ఏమీ తెలియదని. ఏమి చేయమంటావు?"

"నిన్ను నీవు తెలుసుకో," అని దివ్యవాణి సమాధానమిచ్చింది.

తత్వ విచారం

ఈ కథలు చెప్పడంలో రచయిత ఉద్దేశం ఇది :- లోకంలో కొందరు శ్రీరాముని వంటివారు, కొందరు సిద్ధార్థునివంటివారు వుంటారు. సమస్త భోగభాగ్య విలాసాలను అనుభవిస్తున్న సమయంలో వారికి వాటిపై విముఖత కలుగుతుంది. సౌఖ్యాల నశ్వరత్వం, భౌతికప్రపంచపు అశాశ్వతత్వం వారిని అవ్యయా నందంకోసం అర్రులు చాటేటట్టు చేస్తుంది. దాన్ని కనుగొనడానికి తత్వ వివేచన ప్రారంభిస్తారు.

ప్రతిమనిషి ఒక అర్జునుడు, అతడి మనస్సు ఒక కురుక్షేత్రం. కొన్ని క్లిష్ట సమయాలలో అర్జునుడికివలెనే ప్రతిమనిషి విషాదగ్రస్తుడవుతాడు. ఏది ధర్మం? ఏది అధర్మం? ఏది సత్యం, ఏది అసత్యం? ఏది నిత్యం, ఏది అనిత్యం? ఏది హింస, ఏది అహింస? ఏది నీతి, ఏది అవినీతి? - ఇటువంటి సందేహ సందోహంతో మనస్సు వికలమౌతుంది. ఈ సందేహ నివృత్తి కోసం ప్రతి వ్యక్తికి తత్వవివేచన అవసరమవుతుంది.

డెల్ఫిక్ దివ్యవాణి (ఆరకిల్) "నిన్ను నీవు తెలుసుకో!" అని సోక్రటీస్‌కు సలహా ఇచ్చింది. దీనికోసం అతడు తత్వాన్వేషణ ప్రారంభించాడు.

ఏథెన్సు నగర వీథులలో కనబడిన ప్రతి పరిచితుడిని నిలబెట్టి వాదనలోకి దింపేవాడు. అతడి సంభాషణ ప్రశ్నలు, సమాధానాల రూపంలో సాగేది.

నీకు అన్యాయం జరిగిందంటున్నావా? న్యాయం అంటే నీ నిర్వచనం ఏమిటి?

నీవు ప్రజాస్వామ్యవాదివా? ప్రజాస్వామ్యం అంటే నీ ఉద్దేశం? నీతి అంటే ఏమిటి? సత్యం అంటే ఏమిటి? సౌందర్యం అంటేఏమిటి? ప్రేమ అంటే ఏమిటి? మంచితనం అంటే ఏమిటి?

ఇలాగ సోక్రటీస్ ప్రశ్నలు వేసి, సమాధానాలు రాబట్టేవాడు. ఆ సమాధానాలలోని లోపాలను చర్చించి వాటిని తిరస్కరించి, సరైన నిర్వచనాల కోసం మళ్లీ ప్రశ్నించేవాడు.

సోక్రటీస్ సంభాషణ సాధారణంగా "టో టీ" అనే గ్రీకు మాటతో ప్రారంభమయ్యేది. అంటే "ఏమిటీ?" అని అర్థం. "నీవు న్యాయవాదివా? న్యాయం అంటే ఏమిటీ? నీవు ప్రేమిస్తున్నావా? ప్రేమ అంటే ఏమిటీ? టో టీ?...."– ఇలా సాగేది అతని సంభాషణ.

టో టీ? ఏమిటీ? ఎందుకూ? ఎలా? ఎప్పుడు? ఎక్కడ? – ఇటువంటి ప్రశ్నలతోనే తత్వ విచారం ప్రారంభమవుతుంది. ఈ ప్రశ్నలు లేనిదే మానవ నాగరికత లేదు. మానవ మేధా వికాసం లేదు. మానవ పురోగతి లేదు. మానవుడే లేడు.

తాత్విక జంతువు

ప్రస్తుతం భూమండలంపై నివసిస్తున్న మానవజాతికి లిన్నేయస్ అనే శాస్త్రవేత్త "హోమో సెపియన్జ్" అని పేరు పెట్టాడు. అంటే 'బుద్ధిజీవులైన మానవులు' అని అర్థం. దీనివల్ల బుద్ధిజీవులుకాని మానవజాతికూడా వుండవచ్చుననే అర్థం వస్తుంది. నిజమే. ఒకప్పుడు కేవలం తిర్యగ్జంతువులను పోలిన అనేక మానవ జాతులు పరిణామ క్రమంలో ఉద్భవించి కొంతకాలం వుండి అంతరించాయి. చివరికి ప్రధనంగా బుద్ధిని ఉపయోగించి మనుగడ సాగించే ఇప్పటి మానవజాతి పరిణామం చెంది అభివృద్ధి అయింది.

ఆలోచన మానవ సహజమైన వ్యాపారం. ఆలోచన అంటే ఏదో అడ్డదిడ్డమైన ఆలోచన అని కాదు. హేతుబద్ధమైన ఆలోచన అని అర్థం. తాత్వికాలోచన అని కూడా నిస్సంశయంగా చెప్పవచ్చు. "మ్యాన్ ఈజ్ బై నేచర్ ఎ పొలిటికల్ యానిమల్" (మనిషి స్వభావతః రాజకీయ జంతువు) అని అరిస్టాటిల్ అన్నాడు. నిజానికి "న్యాస్ ఈజ్ ఎ ఫిలసాఫికల్ యానిమల్" (మనిషి తత్వవిచారం చేసే జంతువు) అని కూడా చెప్పవచ్చు. ఏ కొద్దిగానైనా సంగీతం రానివాడు, వైద్యం రానివాడు వుండడని అంటారు. అలాగే ఎంతో కొంత తత్వాలోచన చేయని మనిషి కూడా వుండడు.

జ్ఞానాసక్తి

"ఫిలాసఫీ" అనే ఇంగ్లీషు మాట ఫిలియా, సోఫియా అనే రెండు గ్రీకు మాటల కలయికనుంచి ఏర్పడింది. ఫిలియా అంటే ప్రేమ, సోఫియా అంటే జ్ఞానం. కనుక ఫిలాసఫీ అంటే జ్ఞానాసక్తి, జ్ఞానపిపాస అని అర్థం.

ఫిలాసఫీ అనేదాన్ని తెలుగులో తత్త్వశాస్త్ర, తత్త్వ విచారం అనవచ్చు, "తత్" అంటే "అది." "త్వమ్" అంటే స్వభావం. తత్త్వం అంటే "దాని యొక్క స్వభావం" అని అర్థం. దేనియొక్క స్వభావం? మనం దేని గురించి ఆలోచిస్తున్నామో దానియొక్క స్వభావం.

తత్వ జిజ్ఞాస బాల్యంలోనే ప్రారంభమవుతుంది. "వాన కురిస్తే, మెరుపు మెరిస్తే, ఆకసమున హరివిల్లు విరిస్తే..." ఏమిటీ వాన? ఎందుకీ మెరుపు? ఆ హరివిల్లు ఎలా ఏర్పడింది? అని బాలుడు తల్లినో, తండ్రినో ప్రశ్నిస్తాడు. సూర్యుడు, చంద్రుడు రోజూ ఒక దిక్కునే ఉదయిస్తారేం? ఒక దిక్కునే అస్తమిస్తారేం? అని ప్రశ్నిస్తాడు. నక్షత్రాలు పగలు కనబడ వేమిటని అడుగుతాడు. పక్షులు గాలిలో ఎలా ఎగురుతున్నాయని అడుగుతాడు. ఈ ప్రశ్నలన్నీ తత్వాన్వేషణ క్రిందికే వస్తాయి. బాలుడికి అర్థమయ్యే రీతిలో వీటికి సమాధానాలు చెప్పాలంటే తలప్రాణం తోకకు వస్తుంది. ఏవో కథలు కల్పించి సమాధానాలు చెప్పడం జరుగుతుంది. కాని, బాలుడు పెద్దవాడవుతున్నకొద్దీ పిట్టకథలతో సంతృప్తి పడడు. శాస్త్రీయ, సమాధానాలకోసం అన్వేషిస్తాడు. సైన్సు అలాగే అభివృద్ధి అవుతుంది.

పుక్కిటి పురాణాలు

నిజానికి మానవజాతి కూడా తన బాల్యదశలో ప్రకృతిలోని వింతలను, విశేషాలను చూసి, తన సందేహాలకు సమాధానాలుగా ఏవేవో పిట్టకథలను, పుక్కిటి పురాణాలను చెప్పుకున్నది. సూర్య, చంద్ర గ్రహణాలకు రాహు కేతువుల కథ ఇందుకొక ఉదాహరణ. కాని, మానవమేధ పరిణత మవుతున్నకొద్దీ ఈ పిట్టకథలు సంతృప్తి కలిగించడం మానివేశాయి. అప్పుడు మానవుడు సహేతుక శాస్త్రీయ సమాధానాల కోసం అన్వేషణ ఆరంభించాడు. నిరంతరంగా జరుగుతున్న ఆ అన్వేషణ ఫలితమే వివిధ విజ్ఞానశాస్త్రాలు, వాటి క్రమాభివృద్ధి.

రెండు కథలు

ఒక ఉదాహరణ... ఒక బరువైన వస్తువును, ఒక తేలికైన వస్తువును ఒకే ఎత్తునుంచి ఒకే క్షణంలో నేలమీదకు జారవిడిస్తే, బరువైన వస్తువు ముందుగా నేలపై పడుతుందని, తేలిక వస్తువు ఆ తరవాత పడుతుందని అరిస్టాటిల్ నమ్మాడు. అతడు గొప్ప తాత్వికుడు, విజ్ఞానవేత్త. కనుక అతడు చెప్పింది నిజమా, కాదా అని ఆలోచించినవారు కొన్ని శతాబ్దాలపాటు ఎవరూ లేకపోయారు. చివరికి గెలీలియో అనే శాస్త్రవేత్త అరిస్టాటిల్ చెప్పినంత

End of Preview.

Rest of the book can be read @

**http://kinige.com/book/Viswadar
sanam+paschatyachintana**

* * *